

Studia Generalia 2009

SUURIRUHTINASKUNNASTA ITÄMEREN KAASUPUTKEEN

MIKÄ ON MUUTTUNUT SUOMEN JA VENÄJÄN SUHTEISSA?

Helsingin yliopisto 15.10.2009, Päärakennus, sali I (Fabianinkatu 33, 2. kerros), klo 17.00–19.00

KULTTUURIT RINNAKKAIN JA VASTAKKAIN?

Professori Pekka Pesonen

Unelmat ja uhkakuvat

Kulttuurisuhteita tarkastellaan lähinnä kaunokirjallisuuden luomien Suomi- ja Venäjäkuvien, käsitteiden, hahmojen ja myyttien avulla. Lähtökohtana on molempien kulttuurien tapa omaksua ja käsitellä omaa ja vierasta. Sille on ominaista jyrkkä vastakkain asettelu ja samaan aikaan erilaiset tavat ottaa vieras omaksi.

Liikkeelle lähdetään positiivisten ja negatiivisten käsitteiden synnystä 1800-luvun alussa. Monet niistä toistuvat edelleen. Oliko ylistysrunon Aleksanteri I:lle vuonna 1816 kirjoittaja Jaakko Juteini kulttuurisuhteiden ensimmäinen rähmälläänolija? Miksi venäläisten nuorten runoilija-upseerien viini jäätty Suomessa lasiin? Heidän Suomikuvistaan löytyvät myös karu, kaunis luonto ja otolliset muusat. Aleksandr Pushkinille suomalaiset olivat ”luonnon surullisia poikapuolia”, mutta toisaalta hän löytää Suomesta yhtä aika ovelan ja hyvän noidan, jonka nimi on Finn.

Tshuhna ja ryssä ovat naapurien tunnetuimmat toisistaan käyttämät nimitykset. Onko niissä enemmän hellyyttä vai vihaa? Tshuhnat ja ryssät kohtasivat Pietarissa, vastakohtien kaupungissa, jossa sen perustamisesta lähtien törmäsivät unelmat ja uhkakuvat. Pietarin kaupunki rakennettiin ”suomalaiselle suolle”. Sinne sen myös oli määrä upota. Näin alettiin ennustaa jo kaupungin perustamisesta lähtien, ja ikuisiksi rakennetun kaupungin uhkaavasta tuhosta tuli yksi venäläisen kirjallisuuden ja taiteen keskeisistä myyteistä, joka elää edelleenkin.

”Moskovan maisteri” Ilmari Kianto ei 1900-luvun taitteen Moskovassa erota iltaa aamusta ja venäläinen suutelu on hänelle ”pelkkää lopsauttelua”. Toinen suomalainen saman ajan Moskovan kävijä Eino Kalima toi suomeen Tshehovin näytelmät. Mutta mitä onkaan tshehovilaisuus? Ihanaa joutilasta raukeutta vai viiltävän terävää ihmisen paljastamista? Ja mitä kätkeytyykään venäläiseen sieluun? Näihin kysymyksiin etsitään vastausta ja todetaan, ettei yhtä vastausta ole.

1900-luvun alussa venäläiset runoilijat löysivät Imatralta kauniin luonnon, urhean kansan ja ”Saimaan rannan nymfin”. Niiden voimalla Suomen uskottiin selviävän sortokauden pahimmistakin koettelemuksista. Aleksander Kuprin loi myytin suoma-

Suora lähetys ja videotallenteet internetissä, osoitteessa <http://video.helsinki.fi/studia/>.

Luentojen lyhennelmät ja luentosarjan ohjelma löytyy osoitteesta www.helsinki.fi/vst.

Luentosarjan luennot julkaistaan kirjana Vapaan sivistystyön toimikunnan julkaisusarjassa.

Tilaukset: (09) 191 58063 (toimisto), vst@helsinki.fi tai [www-sivuilta www.helsinki.fi/vst](http://www.helsinki.fi/vst).

Studia Generalia 2009

SUURIRUHTINASKUNNASTA ITÄMEREN KAASUPUTKEEN

MIKÄ ON MUUTTUNUT SUOMEN JA VENÄJÄN SUHTEISSA?

Helsingin yliopisto 15.10.2009, Päärakennus, sali I (Fabianinkatu 33, 2. kerros), klo 17.00–19.00

laisista maailman rehellisimpänä kansana ja suomalaiset vankilasellit hotellihuoneen tasoisina mukavina majapaikkoina. Maksim Gorki uskoi Suomen olevan satumaa ja suomalaisten mitä omaleimaisin kansa. Näitä määrittelyjä neuvostojohtajat lainasivat juhlapuheissa mielellään. Monille suomalaisille taas Neuvostoliitto oli satumaa. Suurin osa sinne 1920- ja 30-luvuilla lähteneistä päätyi vankileireille. ”Stalinismin lyhyt kurssi” tuhosi tuhansia suomalaisia. Tämä on suomalaisessa kirjallisuudessa edelleenkin ajankohtainen aihe. Venäläisten käsityksiä talvisodasta eli ”talviretkestä” (zimnaja kampanija) käsitellään Grigori Vladimovin romaanin ”Uskollinen Ruslan” päähenkilön, vankileirin vahtikoiran näkökulmasta.

Vuosina 2008–2009 Suomessa ilmestyi useita kotimaisia romaaneja (mm. Aronen, Lipson, Viljanen, Hulkko, Rönkä), ja runokokoelmia (Sinnemäki, Ijäs), joissa Venäjä on keskeinen tapahtumapaikka. Millainen tämä Venäjä on ja millaisia sen venäläiset? Ovatko he suomalaisten kanssa rinnakkain vai vastakkain? Mitkä ovat suomalaisten ja venäläisten yhteiset kipupisteet?

Näitä kysymyksiä valaistaan lyhyillä sitaateilla sekä suomalaisesta että venäläisestä kirjallisuudesta.

Suora lähetys ja videotallenteet internetissä, osoitteessa <http://video.helsinki.fi/studia/>.
Luentojen lyhennelmät ja luentosarjan ohjelma löytyy osoitteesta www.helsinki.fi/vst.
Luentosarjan luennot julkaistaan kirjana Vapaan sivistystyön toimikunnan julkaisusarjassa.
Tilaukset: (09) 191 58063 (toimisto), vst@helsinki.fi tai www-sivuilta www.helsinki.fi/vst.